

## « آیدین اوغوللری » تاریخنه عائد

یوقاریده « آناتولی بکلکلی تاریخنه عائد نو طار » ده « آیدین اوغوللری » حقنده ویردیکنم معلوماتک بعض نقطه لرینی، اخیراً المزه کچن بعض یکی منبعلره استناداً تصحیح ایتمک ایسته یوروز. بو منبعلر، آناتولی کتابه لرینی جمع ونشر خصوصنده مهم خدمتی سبق ایدن « قره سی تاریخچه سی » و « کتابلر » مؤلفی « اسماعیل حقی » بکک بزه اجاره لطفنده بولوندیغی بعض کتابلرله، معارف وکالتی طرفندن تاریخی تدقیقاتده بولونمق اوزره پارسه کونده ریلن « مکرمین خلیل » بکک پارس ملی کتبخانه سنده بولوب مستنسخ برنسخه سنی معارف وکالتی کتبخانه سنه کونده ریدیکی « دستور نامه » آدی اثر در [ancien fond turc, N250]. تورک تاریخ انجمنی نشریاتی میاننده « مکرمین خلیل » بک طرفندن قریباً باصدیر یلاجق اولان بومنظوم تاریخ، فاتح دوری شاعر لرندن « انوری » طرفندن « وزیر اعظم محمود پاشا » نامنه یازیلش اولوب اوچ قسمة ویکرمی ایکی بابه آیریلشدر که، بوقسملردن ایکنجیسی « آیدین اوغوللری » نه وبالخاصه « اومور » بکک مشهور غزالیینه تخصیص ایدیلشدر . اثرک عثمانلیره عائد اولان اوچنجی قسیمی ده اسکیلکی اعتباریله شهبه سز شایان اهمیت اولقله برابر، مقصدمن « دستور نامه » دن بحث ایتمک دکل ساده جه « آیدین اوغوللری » حقنده یکی معلومات ویرمک اولدیغی ایچون، اوخصوصده ایضاحاته کیریشه جک دکلز .

آیدین اوغوللرینک مبادیسی وبالخاصه « اومور » بکک مختلف غزالی حقنده « دستور نامه » نک ویردیکی اولدقجه مفصل ایضاحاته، شیمدی به قادر، الهه کی تاریخی منبعلرمنک هیچ برنده تصادف ایدیله دیکی جهته، بو غزالر حقنده بعض قرون وسطا خریستیان وقایعنامه لرینک ویردیکی پراکنده معلوماتی قونترول ایتمک وتاماملق امکانسزدی. « اومور » بکک شهادتنه قدر آیدین اوغوللرینک اولدقجه منتظم و مفصل بروقایعنامه سی ماهیتنده اولان بوقیمتلی اثر سایه سنده، آناتولی بکلکلی تاریخنک مهم بر قسیمی داها تنور ایتمش اولیور . فاتح دوری شاعر لرندن اولرب اولجه پادشاه آدینه « تفریح نامه » آدی - غالباً « تواریخ انبیا » به عائد - بر اثر وجوده کتیرمش اولان « انوری » نک، آیدین اوغوللری وقایعنی ساده جه « اومور » ک شهادتنه قدر یازمش

اولماسی و بوبکلکه عائد مؤخر وقایهدن هیچ بحث ایتمه‌مسی، بجه، یالکز بر صورتله تاویل و ایضاح اولونه بیلیر: «انوری» نك انهمطلقاً «امور» ك شهادتته قدر آیدین اوغوللری و قایغنی حاوی اسکی بروقایغنامه کیمش، و اووده بو اثرده کی معلوماتدن استفادده ایده‌رك «دستورنامه» نك او قسمنی وجوده کتیر مشدر. اساساً «غازی اومور بک» منقبه لری نك آناتولی و روم ایلی تورکلری آراسنده عصر لرجه اونو تولمادینی، صوکر، آیدین اوغوللری ساحه سننده ده فکر و صنعت حیانتک و تورک ادبیاتنک، داها میلادی اون دردنچی عصر اورته لرندن اول، اولدجه قوتلی بر انکشافه مظهر اولدینی دوشونولنجه، بو نقطه نظر بوسبوتون قوت قازانیر. فی الحقیقه، بو قسمک بر قاج یرنده، بو تاریخی روایتلرک اسکی بر یازیلی منبعدن آلدینی مصرح اولدینی کی، بر یرده ده راونینک آدی «خواجه سلمان» اولارق بالخاصه تصریح ایدیلکده در. بو «خواجه سلمان»، صانیرم که، ینه بو اثرده «امور» ک باشلیجه غزنا آرقاد اشلرندن حتی اونک امریله ابتدا بر قادرغه ویدی قایق یاپدیرمق صورتیله بو امارتک بحری قوتی ایلك تأسیس ایدن آدم اولوق اوزره کوسترینان «خواجه سلمان» دن باشقا بری دکلدز. آ کلاشیلور که، «امور» ک وفاتندن صوکر، یا بالذات «خواجه سلمان»، یا خود، شفاهاً اونک ویردیکی معلوماته استناد ایدن دیگر بر مؤلف، بوتون اوغزالی قید و تثبیت ایش، و ایشته بو صورتله میدان حیقان و قایغنامه مؤخر آ «انوری» یه باشلیجه منبع اولمشدر.

ایشته «دستورنامه»، داها میلادی اون دردنچی عصر اورته سننده، یازیلش وقایعه بالذات شاهد اولش بر آدامک اثری اولوق اعتباریله فوق العاده مهم و اعتماد شایان بر «ایلك منبع» ک روایتی بزه نقل ایتمکده در. بونده کی معلوماتک کتابه لرله و خریستیان منبعلریله مکملاً تطابق، وثوق و اهمیت بوسبوتون تأیید ایدییور. بوراده «دستورنامه» نك «امور» ک مختلف غزالی حقنده ویردیکی مفصل معلوماتی تماماً نقل ایده جک دکلز؛ یالکز، بوبکلکه مبادیسی، اصول اداره سی، خاندان اعضاسی، امراسی حقنده کی ایضاحی خلاصه ایتمک ایستوروز.

«دستورنامه» یه کوره، امارتک مؤسسسی «آیدین اوغلی محمد بک» ک «عثمان، قارامان، حسن، حمزه» آدی درت قارده شی داها وارمش. اک بو بوکلری «محمد بک»، اک کوچوکلری ده «حمزه بک» ایش. «دستورنامه» ده کی «کر میان ایلندن ایدوب فتح باب» کر میان طونار دی آکارکاب طرزنده کی افاده، بنم فکر مه کوره، محمد بک، اوزمان چوق قوتلی بر امارت اولان «کر میان اوغوللری» امراسندن اولدیغنه صریح بر اشارتدر. اساساً «کر میان امارتی» حقنده کی

معلوما تیزو «افلاکی» نك روايتی، یوقاریکی بیتی آنجاق بوشكاده ایضاح ایده بیلمه مزه مساعدره. «برکی» شهری، اوصیرالردم «ساسابک» آدی برغازی آرہ نابمدی؛ او، دایا. اولجه آیدین اینله کلش و «برکی» یی فتح ایتشدی. بونکله «آیدین اوغلو محمدبک» آراسنده مناسبات دوستانه واردی. «محمدبک» ابتداء بلکه اونک مظاهر تیله، «آیانلوغ» ی وجواری خریستیانلردن آلیور. محمد بکک متمادی موقیاتی خریستیانلری یحضور ایتدیکی کی غالباً «ساسابک» کده رقابت وحسدینی جلب ایدیور؛ بوکافارشی فرنگاردن، روملردن، خلاصه مختلف خریستیان ملتاردن مرکب برقوت، بحر آکلهرک محمدبک هجوم ایتدیکی کی، «ساسابک» ده اونلره مشترکاً اوکا قارشی مخاصمه ده بولونیور. «محمدبک»، قارده شاریله برابر مهاجملری مغلوب ایدیور، «ساسابک» حرب میدانده مقتول دوشیور. محمد بکک برآراق قونیه به کلهرک سلجوقی حکمداری «علاءالدین» ه مراجعتله بواج بکلکنی کندیسنه تفویض ایتدیردیکی «دستور نامه» ده مقیدایسه ده، زمانی مبهم راقیلمشدر. «محمدبک» هر حاله بوغالیبتدن سوکرا «برکی» یی ضبط ایتش اولمالیدر. محمد بکک بوزمانه قدر هیچ چوجوغی اولمامشدی؛ بوندن سوکرا صیراسیله بش چوجوغی اولیور: خضر بک، امور بک، ابراهیم بک، سلیمان بک، عیسی بک. ایکنجی اوغلی اولان امور بکک (۷۰۹) ده طوغدینی «دستور نامه» ده مقید اولماسنه نظر آ، «برکی» فتحک ۷۰۷ ده اولدینی حقنده آشاغیده ذکر ایده جکمز کتابه نك معلوماتی ده تأیید ایتش اولیور. «امور» اون سکر یاشنه کلدیکی زمان یعنی (۷۲۷) ده باباسی «ازمیر» ک اداره سنی اوکا ویریور؛ اک بو بوک اوغلی اولان «خضر بک» ه «آیانلوغ» و «سلطان حصار» ک اداره سنی، ابراهیم بک «بودمیا» یی، سلیمان بک «تیره» یی ویریور؛ اک کوچوک اوغلی «عیسی بک» ده کندیسيله برابر «برکی» ده قالیور. «دستور نامه» آراق بوندن سوکرا منحصرأ «امور» ک غزالردن بحث ایتمکده در.

«امور» ابتدا «ازمیر» ه کلدیکی زمان یاننده کی باشلیجه امرا شونلردی: «دندار بک»، لالاسی احد سوباشی، پیشرو بک، اوغلو یوسف بک، الیاس بک، خواجه سلمان، بونلردن «یوسف بک» وزیر، «احد سوباشی» کوچوک وزیر و امیر صوباشیسی ایدی. «ازمیر» ده اوزمان ایکی قلعه واردی. بریسی محمدبکک و قتیله ضبط ایتش اولدینی قلعه، دیکری ده حالا فرنگلرک النده بولونان دکر کنارنده کی قلعه. «امور بک» ایلك ایش اولارق معینده کی بیک کیشیلک قوتله فرنگلرک قلعه سینه هجوم ایدیور؛ وایکی بحق سنه لک بر حرب نتیجه سنده قوماندان «مسه مرتی» قلعه یی «امور» ه تسلیمه مجبور اولارق «ساقز» ه کیدیور.

«دستورنامه»، بوندن سوکرا، «امور» ك ۷۴۸ ده وفاتنه قدر یا پمش اولدینی یکر می آلی غزادن صیراسیله بحث ایتمکده در. «آطه لر»، «روم ایلی»، «یه»، «افلاق»، «واقع اولان سفرلر و «امور» ك «پیزانس» ایله مناسباتی حقنده بوراده پك مهم تفصیلات واردر. آریجه، بوجری سفرلر ك برقسمنده «اموربك» له برابر صاروخان اوغوللرینك، منتشا اوغوللرینك، «دمورخان» ك بولوندیغی ده کور و بورز؛ بوراده اسمی کچن «صاروخان اوغلی سلیمان بك» ك آدی، بزم منبعلر یزده ذکر ایدیله مشدر. [خلیل ادهم بلك «دول اسلامیه» سنه مراجعت].

منتشا اوغوللرندن «اورخان»، «امورك» قارده شی سلیمانك قاین پدری اولان «اورخان» در؛ «دمورخان» ایسه، قره سی بکی «دمورخان» در. «دستورنامه»، «امور» ك حرب قوتلرینك تدریجاً ناصل چوغالدیغی ده پك ای آ کلا تمقده در: ابتدا برقادیرغه ویدی قایقندن عبارت پك کوچوك برقیلو ایله غزایه باشلایان «امور»، «ساقیز» سفرنده یکر می سکنز کیدن - یدی قادی رغه، اون درت قایق، یدی «اغربار» دن - مرکب برقیلو یه مالکدر. بوسفرده قارده شی «خضربك» ده اوکا یکر می ایکی کیدن مرکب بریاردیمجی قوت کونده ریور. سوکرا کی سفرلرده «امور» ك فیلسینی تدریجاً تزاید ایتمش، باباسنك وفاتندن اولکی صوك سفرنده ۱۷۰ کی یه، حتی وفاتندن سوکرا کی ایلك سفرده ده ۲۷۶ کی یه بالغ اولمش کور و بورز که، آز زمانده چوق بویوك برانکشافدر. «چکراه، اوق، تفك» کی اودورك باشلیجه حرب وسائطله مجهز اولان بویکله ده «چیموق بورکلی» «عزب» لردن باشقا، معاون اخراج قوتی اولق اوزره دیگر «غازیلر» ده موجوددی. «امور» اکثر یا قوتی ایکی یه آیره رق برقسمنی «احد سو باشی» نك امرینه و ریور، برقسمنده بالذات کندیسسی قوماندا ایدیوردی. «امور» ك کیمسنده «یشیل سانجاق» واردی که، بوه تخمینمه کوره «غازیلک» علامتی اولاجقدر؛ «امور» ك دیگر کیمارنده ناصل بایراق اولدیغی بیلمیورز. اونك عسکرلری «امورجه اوغلانلری» نامیله افتخار ایدیورلردی.

«امور» ك باباسیله وقارده شلریله مناسباتی حقنده «دستورنامه» نك ویردیکی معلومات، یالکیز آیدین اوغوللرینك دکل سائر بالعموم آناطولی بکاکلرینك ده اصول اداره سنی آ کلامق ایچون فوق العاده مهمدر. بومعلوماتدن آ کلا دیغمزه کوره امارتک ریئسی یعنی اصل حکمدار «محمد بك» در؛ حتی بلکه بوسیدله کندیسنه «دستورنامه» ده «اولوبك» نامی ویریلدیکنی و بعضاً اونامله ذکر ایدیلدیکنی ده کور مکده یز. امارتک مختلف ساحه لرنده محمد بکک اوغوللری اداره باشنده بولونیور؛ یالکیز بونلرک ك کوچوک اولان «عیسی بك» باباسنک یاننده قالمشدر.

«امور» ك باباسیله مناسباتی ده پك صمیمی و حرمتکارانه در؛ مع مافیله «صاروخان، منتشا، قره سی»

اوغوللار بيله مشترکاً ايلك دفعه «کلبولی» سفرينه کيده چکی زمان، باباسنک «اومور» ی بوندن منع ايتمک اينسته دیکتی، فقطه موفوق اولاماديغنی بيلیوروز. مع مافیه «اومور»، بوسفردن «ازمیر» ه عودتنده دوغرو «برکی» یه باباسنک یانته قوشوب دیزلرینی اوپمک صورتیه اطاعت و مر بوپیتنی تأیید ایتمش و باباسنک بویوک التفاتنه مظهر اولمشدر. اساساً بویوک قاردهشی «خضر بک» له مناسبتری پک دوستانه اولدینی کی، دیگر قاردهشی «ابراهیم بک» ده اکثریتله «اومور» له برلکده اولارق سفر له اشتراک ایدیوردی. مع مافیه عائله آراسنده «اومور» ک موقعی، پارلاق مظفر بته بیه متناسب اولارق، متدایاً آرتیوردی. «ممد نیچا» سفردن بویوک غنائمله عودتنده، باباسی، «خضر» و «عیسی» بکله برلکده بالذات از میره کلوب «اومور» ی استقبال ایدیور؛ صوکر اهب برابر «برکی» یه کیدیورلر. بونی تهقیب ایدن رسفرده ده بو حال تکرار ایدیور. نهایت «برکی» ده باباسیله برابر آوده بولونقلری صیراده «محمد بک» صوبه دوشوب خسته لانیور، اولیور؛ نعلشنی «برکی» یه نقل ایدیورلر. بوتون عائله ارکانی «برکی» ده طوپلانوبیدی کون ماتم ایدیورلر، حتی ماتم علامتی اولارق صاحب لری کسپورلر. اصولاً تخت امارته اوغوللرک بویوک اولان خضر بکک کچمه سی ایجاب ایتدیکی حالده، محمد بکک هنوز حیاتده اولان اوچ قاردهشی «حمزه، عثمان، حسن» بکار وبالذات «خضر بک»، «اومور» ک تحت کچمه سنی التزام ایدیورلر؛ «اومور بک»، اصولاً حکومت باشنه کچمه سی ایجاب ایدن بویوک قارده شنه قارشنی بونی قبول ایتمک ایسته میورسه ده، اصرار لر قارشینده «برکی» ده تحت کچرک اوچ کون اوتوریور؛ واورادن تکرار «ازمیر» ه کیور. بوتفصیلات، آیدین اوغوللرنده وراثت اصولنک ماهیتنی واونلرک اصول اداره لری آ کلاتیور. خاندان مجلسنه بویوک عمجه لرک و خضر بکک اشتراک ایتدیکی حالده، دیگر قارده شلرک بولونمامه سی ده شایان دقتدر. برده «دستور نامه» ده اومور بکله باباسنک و قارده شلرینک مختلف ملاقاتلری آیریجه حکایه ایدیلدیکی اثناده، بو قارده شلر آراسنده «سلیمان» ن آدی هییچ کچمیور. «ابن بطوطه» نک، «سلیمان» ک، قاین پدری «منتشا اوغلی اورخان بک» زدیته فرار ایدرک بوسبيله باباسنک اغبرارینی جلب ایتدیکی حقدنه کی افاده سی ده بو صورتله تأید ایتمکده در. «دستور نامه» ده «سلیمان» ک آدینه، بالکیر صلیبیونک «ازمیر» ه هجوملرندن اول، «اومور» ک «روم ایلی» یه واقع اولان سفزلردن برندن عودتنده تصادف ایدیوروز: آ کلاشیلان، باباسنک و فانتندن صوکر ا، «سلیمان» قارده شلریله مناسبات دوستانه ده بولونمش، و قارده شلری «خضر بک»، بهادر بک، عیسی بک «ایله برلکده «ازمیر» ه اومورک استقبالنه کلشدر. بوراده ذکر ایدیلن «بهادر بک» ک «ابراهیم بک» ک لقبی اولدینی آ کلاشیلدیور. «اومور»، باباسنک و فانتندن صوکر ا

بوتون آیدین بکلیکنک امیری اولدیغی حالده، اهل صلیبک از میره هجوم ایچون بویوک حاضر لقلریخی  
خبر آلماسنه وحتی امر اسندن بعضیرینک اصرارینه رغماً، قارده شلرندن یاردیم ایسته مککلزوم  
کورمه مشدی. «دستور نامه»، اومور بکک ۷۴۸ ده شهیداً وفاتی تثبیت ایتمک صورتیه ده،  
شیمدی یه قدر دوام ایدهن اسکی بریا کلیشی ده تصحیح ایتمش اولیور. ایشته، «اومور» بکک  
غزواتی تفصیلاتندن صرف نظر، «دستور نامه» نک «آیدین اوغوللری» تاریخنه عائد ویردیکی  
یکی معلومات، همان همان بوندن عبارتدر. بومعلوماتک «افلاکی» نک افاده لریله تماماً تطابق،  
«مناقب العارفين» ک اهمیت عظیمه تاریخیه منی یکیدن تأیید ایتمش اولیور.

شیمدی «آیدین اوغوللری» نه عائد «برکی» کتابة لرندن الله ایده بیلدی کمز معلوماته کله م.  
اولا شونی سویله یلم که، بو کتابة لر، «دستور نامه» نک ایضا حاتیه تماماً تطابق ایتمکده،  
وبویله جه، کرک «افلاکی» ایله کرک کتابة لرله تأیید ایدهن «دستور نامه» نک وثوق تاریخیسی  
داها ای آکلا شیلمه قده در. موضوع بحثمز اولان کتابة لر، «برکی» ده کی «اولو جامع»  
ده در. جامعک اوچ قاپیسی واردر. بری تر به قسمی حولیسنه دیکر لری خارجه آچیلیر.  
مدرسه حولیسی اولان قسمنده کی اصل بویوک قاپیسنک اوزرنده کی ایکی سطرلق کتابة شودر:

- ۱ — بسم الله الرحمن الرحيم فتح هذه البلدة بنصر الله بتأييد مولانا الامير الكبير الفارزي
- ۲ — في سبيل الله تعالى محمد ابا ايوبه في تاريخ سنة سبع و سبعمائة و بنى هذه الجامع في سنة  
اشي عشر و سبعمائة

بو کتابة، محمد بکک «برکی» بی - ساسا بکک قتلندن سوکرا - ۷۰۷ ده فتح آیتدیکنی  
وجامعی ۷۱۲ ده یاپیدریدیغی کوسته ریور. جامعک ایچنده اون بش قدر مرمر ستون اولوب  
خارج چاتیسی بیشیک اورتوسی شکلنده در. منبر و پنجره قاپاقلری آبانوز اوزرینه فوق العاده  
صنعتکارانه اویمادز. جامعک مرمر چرچیوه لی قاپیسی اطرافنده ثلث خطله آیه البکرسی  
محکو کدر. جامعک شرق طرفنده کی قاپیسنک اوزرنده ده شو بر سطرلق کتابة واردر:

- ۱ — امر به عمارة الجامع المبارك الجناح العالي الامير الكبير العالم العادل  
ابوالخير مبارز الدولة والدين محمد ابا ايوبه اعز الله انصاره في سنة ثانی عشر و سبعمائة

بجامك ايج حويلسنك ياننده اطراف چرچيوه سق مرمزلى كار كيز بر تره. واردركه قاپسنگ اوزرنده نك خطله شو ايكي سطرلق كتابه موجوددر :

۱ — بنيت هذه الترية الامير الكبير العالم عادل المجاهد المرابط ابو الخيرات السلطان الفزاة  
 ۲ — مبارز الدولت والبره محمد ابا ايمره نور الله مضجعه نالي حمادي الاولى لسنة اربع وثمانين و سبعمائة  
 بو تره كتابه سى ، بزه « آيدین اوغلو محمد بك » ك (۷۳۴) ده وفات اينديكنى آ كلاتمق  
 اعتباريله پك مهمدر. « احمد توحيد بك ، محمد » بكه حائذ كتابه لرى دائما باباسى « آيدین بك »  
 اسناد اينديكندن بو (۷۳۴ ايكي حمادى الاولى) تاريخى آيدین بكك وفات سنه سى اولارق  
 كوسترمش و « خليل ادهم بك » ده او كا اتباع ايتمشدر كه ، بزده « آناطولى بلكلكرى تاريخنه  
 طائذ نوطلر » ده عين خطايه دوشمشدك. احمد توحيد بك ، « ابن بطوطه » نك « بركى » ده  
 محمد بلكه ملاقاتنك هر حالده ۷۳۴ دن اول اولديقنى نظراعتباره آلمش اولسه يدى ، بوسنه ي  
 « آيدین » بكك وفات سنه سى اولارق قبول ايده مزدى ؛ چونكه بوتقديرده ، « بركى » تختنده  
 محمد بكك بولونماسى ايجاب ايده ردى. ايشته بومهم كتابه سايه سنده محمد بكك وفات تاريخى ده  
 آرتق قطعيله آ كلاشليور .

تره نك ايجنده درت قبر واردر. بو قبرلك آياق طاشلرنده يازى اولمايوب يالكز باش  
 طاشلرنده شو تاريخسز كتابه لره تصادف ايديلر:

برنجى قبرده : ايكنجى قبرده :

هذه روضه	هذه روضه حضرت
حضرت سبرادر بك ابا محمد بك	عيسى بك ابا محمد بك
طاب تراها	المرمو مانه المفقور طاب تراها

اوچنجى قبرده : دردنجى قبرده :

هذه روضه	هذه روضه
حضرت غازى امور بك ابا محمد بك	حضرت محمد بك ابا ايمره
طاب تراها	طاب تراها

ابتدا « اوليا چلبى » نك اولدقجه خطالى بر صورتده قيد اينديكى بوجامع ، تره و كتابه لر [ اوليا  
 چلبى ، سليم آغا كتبخانه سى ، نومرو ۴۶۲ ، ص ۴۴ ] دن « احمد توحيد بك » ببحث ايتمشسه ده

[تاریخ انجمنی مجموعه‌سی، ۱۳۲۷، ص ۶۲۱]، «منجم باشی» نك افاده‌سنه اویدورمق ایچون بونلری یا کلیش برشكده ایضاح و تصحیحه قالدیشمشدر. حالبو که بو کتابلر، «دستورنامه» نك و «افلاکی» نك روایتلری ایله تماماً تطابق ایتمکده در. بوراده محمد بکک اوغولارندن یالکیز «خضر» بکه «سلیمان» بکک قبرلری یوقدر؛ ایکنجی قبرده کی «بهادر بک»، «شبه‌سنز»، «دستورنامه» ده بعضاً «بهادر بک» دییده ذکر ایدیلن «ابراهیم بک» در.

«عیسی» بکک او مور بکک اوغلی دکل، «خلیل ادهم» بکک قبول ایتدیکی وجهله قارده‌شی اولدیغنی، کرك بو قبرطاشی، کرك «دستورنامه» صراحة کوستردیکی کی، «آیائلوغ» ده کی «عیسی بکک جامعی» نك کتابه‌سی ده بونی تأیید ایتمکده در. بو کون مع الاسف اوزری کوچمش وایکی طوغله منار مسندن یالکیز غرب جبهه‌سنده کی یاری یاری به وجامع قسمنده کی اون قبه دن آنجاق اورته‌ده کی ایکسی قالیلمش اولان بو بنا، ۵۷ مترو طول و ۵۱ مترو عرضنده برساحه اوزرینه - «دیانا» معبدینک انقاضندن استفاده ایدیلک صورتیه - بنا ایدیشدر. حولینک شرق، غرب و شمال جبهه‌لرنده اولق اوزره اوچ قایسی واردرکه، غرب جبهه‌سنده کی قاپی بکک مصنعدر. ثلث خطله گرفت اولارق یازیلش بولونان بو کتابه، جامعک ۷۷۶ ده یاپیلدیغنی کوسترمکده در [«عزیز» بکک «آیائلوغ رهبری» نام اثرندن، از میر، ۱۹۲۷، ص ۳۶ - ۳۷].

بسم الله الرحمن الرحيم امریاشا هذا جامع المبارک السلطان  
الاعظم مالک رقاب الامم (فضله آسیندیقننه اوقونامبور  
.....) المسلمین مبارک الله به عیسی به محمد به ایبه  
ظله الله ملکه علی ایه الله مشقی و کتبه فی  
تاسع شهر شعبان مسهل سنه سنه و سبعمین و سبعمین

«حاجی پاشا» ده عیسی بکک نامه ۷۸۲ سنه سنده آیائلوغده یازدیغنی «شفاء الاسقام» مقدمه‌سنده:  
«جناب السلطان العالم الغامل البازل العادل حامی قواعد العدل والانصاف ماحی رسوم الجور  
والاعتساف مطهر البلاد عن درن الفساد مظهر آیات الرحمة والرفقة للعباد.....  
ظل الله علی الخلائق اجمعین خلیفه رسول الله فی المؤمنین عز الاسلام فی المسلمین فیخر الدنیا والدین  
عیسی بن محمد بن آیدین» دییه‌رک، اونک محمد بکک طورونو دکل اوغلی اولدیغنی دوغرو اولارق



کوستر مشیر . محمد بکک کتابه سنده و « افلاکی » ده محمد بیکه ویریلن « مبارزالدین » لقبنه « عیسی بک » کتابه سنده ده تصادف ایدیله سی، آریجه شایان دقتدر .  
 بوچوچوکه مقاله مزه نهایت ویرمه دن اول، ینه « آناطولی بکککاری تاریخچه عائد نوظلر » ده [ صحیفه ۶ ، ۱ نومرولو نوظه ] یامیش اولدیغمز دیگر برخطایی ده تصحیح ایده لم : آیدین اوغوللرینک مبادیده « کر میانیلیر » له اولان مناسبتنی نظر اعتباره آلا رق، کر میان اوغلی ایکنجی یعقوب بک بویوک باباسی اولان « اومور بک » ک بزم « غازی اومور بک » اولماسی احتمالی ایلری سورمشدک . حالبوکه « اسماعیل حتی » بکک بزه تودیع لطفنده بولوندیغی « آفیون قره حصار » قضاسنده « چاووش چشمه سی » طاشنده کی برکتابه، بومسئله یی تنویر ایده بیله جک ماهیتده در .  
 کتابه عیناً شو یله در :

۱ — عمر هذمه القلعه المبارکه صرصرها لله تعالی بامر الامیر الاجل  
 الکبیر سلطان الکرمیانیه یهدی اعظم عظیم الله قرره وهو ... ( اکسیک )

۲ — الامیر الاعظم والی الا اعظم مسام الدنیا والبریه یعقوب ابنه امور  
 اظال الله بقاه فی یوم الامیر من عمادی الاری سنه خمس وعشیریه و سبعمایه معماره

بوکتابه دن آ کلاشیلور که کر میان سلطاننک امر یله ۷۲۵ ده قلعه تعمیر ای تیره ن « حسام الدنیا والدین یعقوب ابن امور » کر میان سلطانن « یعقوب ثانی » نک دایسیدر . کر میان امارتنک بویوک امر اسندن اولماسی ایجاب ایده ن « اومور بک » ک قیزی کر میان امیری « سلیمان شاه » تزوج ایتمش و اوندن « یعقوب ثانی » طوغمشدر . بوقیزک قارده شی اولان « یعقوب ابن امور » ده داها ۷۲۵ ده کر میان امارتنک باشلیجه امر اسندن معدوددی . حالبوکه بوتاریخده بزم « غازی اومور بک » آنجاق اون آلتی باشنده بولونیوردی . هر حالده بواسی « اومور بک » کر میان امارتنک اسکی و بویوک امیر لرندن اولمالیدر . « آیدین اوغوللری » تاریخی - بالخاصه اونک چوق قارا کلق قالمش مبادیسنی - اسکیسنه نظر اصریح ومثبت صورتده میدانه چیقاره بیله جک اولان بوايضاحاته نظراً بوخاندانک سلسله سنی بوجه آتی تصحیح ایده بیلیرز . ایلریده میدانه چیقاجق یکی وثیقه لر و بالخاصه آیدین حوالیسنده یکی بولونه جق کتابه لر سایه سنده، آناطولی تاریخنک بو مهم صفحه سی بر قاتداها تنور ایده بیله جکدر .

کوبیلی زاده محمد فؤاد

